

Cesta k prirodzenému bývaniu a udržateľnosti

Náš pokrok je poháňaný túžbou byť v silovej výhode, no spôsob života idúci proti pravidlám prírody nemôže byť udržateľný.

Ing. Stanislav Števo, PhD.

Autor sa venuje návrhom udržateľných stavieb a automatizácii budov.

Len hlupáci sa správajú tak ako my – vedome vytvárame produkty, ktoré nám síce momentálne uľahčujú život, no z dlhodobého hľadiska ho nenávratne poškodzujú. Výroba týchto produktov si totiž vyžaduje také technológie, pracovné a výrobné postupy, ktoré danou kombináciou surovín a prvkov vytvárajú prepojenia, s ktorými si príroda nevie poradiť dostatočne rýchlo na to, aby sme sa „neudusili“ vlastným odpadom a nezmenili si životné prostredie nenávratným spôsobom tak, že v ňom nedokážeme ľahko žiť.

V drvivej väčšine využívame výrobky, ktoré po použití (vyhodení) vytvárajú odpad s enormne zložitou a energeticky náročnou likvidáciou, čoho logickým dôsledkom je finančná nákladnosť likvidácie odpadov. Technologicky síce máme dostatok síl aj možností, aby sme výrobok dokázali vyrobiť a následne ho po jeho využití (vyhodení) rozložiť, no nerobíme to. Lacnejšie a „pohodlnejšie“ je vyrobiť, použiť a vyhodit na skládku. Odpad sa tak rozhadzuje „kade-tade“ a kopí sa, pretože ho príroda nevie dostatočne rýchlo rozložiť.

Tie najzložitejšie systémy vo vesmíre sa riadia podľa jednoduchých zákonov, princípov. Ak sa pozrieme na prírodu ako na veľmi komplikovaný systém pozostávajúci z miliónov vzájomne prepojených a ovplyvňujúcich sa prvkov, zistíme, že funguje skutočne jednoducho. Bez odpadu, bez elektrárni, bez driny, bez boja proti vlastným princípom. Živočíšny druh, ktorý sa vzoprel prírode (nežil v súlade s jej pravidlami), v prírode nenájde, pretože zákonite musel vyhynúť.

Tvoriť odpad je prirodzená vec. Aj zvieratá vykonávajú v prírode svoje potreby, menia srst, zhadzujú parohy, zvliekajú sa z kože a zanechávajú to za sebou „kade-tade“. Nič netriedia, nezberajú a ani nedávajú svoj odpad do „recyklačky“. Tvorja „odpad“, ale ten je prirodzene rozložiteľný a použiteľný inou formou života. Tvorba odpadu a spotreba (premena) energie je v prírode všadeprítomná a prirodzená.

My sme rozvoj civilizácie založili na vyčerpateľných zdrojoch a vytvárame z nich produkty, ktoré sa veľmi náročne rozkladajú na svoje pôvodné podoby – suroviny, nerasty.

Tvoríme však aj takmer nerozložiteľný odpad, ktorý nevieme zužitkovať ani my, ani žiadny iný živočích alebo prirodzený proces v prírode. Na udržanie stability ekonomík a vlastného pohodlia nechceme recyklovať a vytvárať uzavreté kolobehy surovín a energií, a tak ťažíme do vyčerpania.

Prírodný vs. umelý, technický

Natívne národy, prírodné kmene, divé zvieratá či iné bytosti žijúce prirodzeným spôsobom života sú charakteristické tým, že rovnakým životným štýlom s minimálnou zmenou životosprávy žijú tisíce (milióny) rokov. Využívajú obnoviteľné a ľahko rozložiteľné „materiály“ a vydržali by žiť na Zemi rovnako ďalšie tisíce rokov, principiálne „naveky“. Sú to „barbari, zaostalí hlupáci a nerozumné zvieratá“, ktoré vôbec nemajú technológie a žijú zastaraným, resp. primitívnym spôsobom života.

Umelý, technický a „civilizovaný“ svet vykazuje niečo, čo označujeme ako pokrok, ale pre nestranného pozorovateľa je tento pokrok v podstate vrcholom zväčšujúcej sa sínusoidy, ktorý zákonite pokračuje do úpadku, prepady či vojny, tzn. podmienok, keď sa toto „civilizované“ ľudstvo dostane pod životnú úroveň ľudí prírodných kmeňov.

Ľudia v umelej („technokratickej“) spoločnosti žijú tisíce rokov v stálom zostupe a páde, so stále premenlivými spôsobmi životosprávy, pričom každá životospráva, ktorú dosiaľ poznáme zo známej a vypátrateľnej histórie, nám škodila, preto aj musela skončiť „predčasnou smrťou“.

Reálne skončila buď chorobou, ktorá vyhladila ľudstvo, alebo násilím a vojnami, v rámci kto-

Čo je prirodzené a čo nie?

Psí výkal v parku by sa PRIRODZENE rozložil. Bol by zdrojom potravy pre mnohé živočíchy. My však minieme množstvo neobnoviteľnej energie na výrobu plastového (prípadne papierového) vrečka, do ktorého výkal vložíme a ktoré potom dáme do smetného koša a pomocou fosílnych palív premiestnime na skládku odpadu. Podobne listie zo stromov by v parku vytvorilo PRIRODZENÚ a dôležitú príkrývku pôdy. Opadané listie živí mikróby, dážďovky, bujný pôdny život. My však vzduchovými fúkačkami spaľujúcimi fosílnu palivú dáme toto listie na kopy, naložíme a vyvezieme za mesto na skládku. Obdobne kosíme a vyhadzujeme trávu z trávnikov spred našich domov. Chýbajúce živiny (pokosenú trávu, listie) vyhodíme. Tieto živiny pôde chýbajú, a tak trávnik, park či polia hnojíme priemyselnými umelými hnojivami. Vytvorili sme si pre svoj život NEPRIRODZENÉ prostredie, kde príroda a prírodné procesy nemajú miesto, kde prejavy prírody nie sú žiaduce, a preto proti nim bojujeme. Ak sa obzrieme vôkol seba a na seba, vidíme výsledok tohto boja. Choroby, špina, skládky odpadu, zdevastovaná príroda.

rých sme sa vyhladzovali navzájom. To sa stalo v histórii už niekoľkokrát, a to opakovane a zákonite. Živá Zem sa v histórii prirodzene bránila svojmu ničeniu a vytvárala nové choroby (vírusy, baktérie, plesne), ktoré jej pomáhali chrániť sa proti bytostiam, ktoré ju ničili – nežili podľa pravidiel prírody/vesmíru. Z histórie poznáme mnohé vlny epidémií, morov a chorôb. Rozvoj medicíny však dokázal potlačiť prejavy akejkoľvek choroby. Liekmi dokážeme ľah-

Ak chceme udržať vhodné podmienky na život človeka na Zemi, musíme sa ako civilizácia dohodnúť na tom, že toto je náš bezpečný domov a nikdy ho neopustíme.

ko potlačiť spätnú väzbu chorej životosprávy (choroby), a tak sa môžeme čoraz viac a viac vzdávať svojej prirodzenosti a môžeme konzumovať nielen nekvalitné a chemizované potraviny, ale aj prijímať do svojich tiel takmer čokoľvek (fajčiť, drogovať, opíjať sa). Môžeme míňať kolkokolvek energie, zdrojov, potravy, dokonca môžeme splachovať svoje fekálne tekutinou, ktorá nám umožňuje žiť. V nám známej histórii ľudstva tak dnes máme najviac možností, ako ničiť (najrýchlejšie) Zem, a tieto možnosti vskutku aj naplno využívame.

Vzdávajeme sa viac a viac od svojej prirodzenosti. Učíme sa drancovať, bojovať, zabezpečovať si ochranu proti prirodzenému prostrediu. Snažíme sa umiestniť všetok svoj život do prostredia, ktoré je plne bezpečné, a vytvárame spôsob života idúci proti pravidlám prírody, ktorý preto nemôže byť udržateľný. Z celého takéhoto správania vychádza, že sme na Zemi v prostredí, ktoré nám škodí. Žijeme v presvedčení, že Zem je pre nás NEPRIRODZENÉ, NEBEZPEČNÉ a NEHOSTINNÉ prostredie. Zo Zeme, z prírody, z prirodzeného prostredia máme obavy a strach.

Nebezpečné, neprirodzené prostredie

Nepoznáme Zem. Myslíme si, že príroda nie je naše prirodzené prostredie, že je to prostredie, ktorého máme dôvod sa báť. Logicky tak toto prostredie pokladáme za rizikové a dočasné. Zároveň chceme získať kontrolu nad celou Zemou, seba označujeme ako civilizáciu – jedinú pokrokovú na Zemi –, preto všetko to, čo nejde podľa našich pravidiel, pokladáme za menejcenné, primitívne, degradujúce, regresné, stagnujúce.

Keďže tento priestor pokladáme za nebezpečný, bojíme sa, a tak súperime, pretože máme pocit, že tu nie je dosť miesta a nie je tu dosť zdrojov. Na zmiernenie strachu z nedostatku obsadzujeme bojom prostredie, ktoré nám nepatrí a kde nie sme prirodzene vítaní. Podvedome vieme, že sa správame ako votrelci, preto sa preventívne bránime útokom. A všetkých tých, ktorí nás obklo-

pujú a nejdú s nami, vnímame ako hrozbu, ktorú sa snažíme zlikvidovať.

Keďže sa bojíme prírody (Zeme), prirodzene od nej nemôžeme očakávať nič iné iba útok, podobne ako ho očakávame aj od rovnako ustráchaných a súperiacich ľudí. Preto je náš pokrok poháňaný túžbou byť v silovej výhode. Vieme veľmi dobre, že väčšina technológií, ktoré teraz používame (mobil, GPS navigácia, nočné videnie, drony, satelity pre TV), ale aj úplne bežné jednoduché veci, napríklad konzerva či voda balená v PET fľaši,

► „Absolútna hlúposť je robiť stále to isté a očakávať iné výsledky.“ Albert Einstein

vznikli primárne ako motivácie vyzbrojiť armádu a na svojom počiatku boli určené práve jej. Náš pokrok je hnaný túžbou byť najsilnejšími, aby sme v tomto nehostinnom a nebezpečnom prostredí, kde sme votrelci, eliminovali možný útok prírody, pôvodných obyvateľov alebo zvierat, ktorých oberáme o miesto a zdroje.

Sterilné „bezpečné“ prostredie

Cítíme sa veľmi opustení. Cítíme sa ako stroskotanci. Ako stroskotanci na cudzom ostrove, ktorý nepokladáme za naše prirodzené, pohostinné prostredie. Máme obavy a strach z prírody, ktorá na nás zaútočí v podobe osy, chrobáka, myši, vlka, medveďa, pretože žiadny z týchto plachých tvorov nemá nič iné na práci len obťažovať a napádať ľudí. Bojíme sa dokonca zmoknúť, chodiť naboso po lúke, plávať v rieke.

Nie sme spokojní a cítime sa neistí v obydliach a sídlach, ktoré sú nám prirodzené (ľahko rozložiteľné). Nám prirodzené prírodné domy hostia totiž nielen nás, ale aj množstvo iného drobného života. A to nás neskonale desí.

Na svoj život (bývanie) si preto vytvárame prostredie, kde sú prirodzené prírodné procesy nežiaduce a kde potláčame a ničíme všetko živé. Chceme bezpečné až sterilné

prostredie, ktoré je chránené proti všetkým prírodným prejavom v podobe chrobákov, pavúkov, múch (všetok hmyz vo všeobecnosti) či divých zvierat. Chránime sa aj proti všetkým baktériám, vírusom, špine, prachu, hluku, a to aj keď ho sami vytvárame. Bránime sa púpavám v trávniku, „zeline“ v chodníku, burine v záhrade, červíkom v ovocí. Bránime sa životu. Vytvárame prostredie, ktorému sa bráni alergickými reakciami už aj naše vlastné telo.

Neprirodzené domy

Sme celkom slušne pomýlení a vzdialení prirodzenému – udržateľnému spôsobu života. Ak sa pozrieme na stav nášho zdravia a na stav prírody, nepotrebujeme viac dôkazov aby sme si potvrdili, že žijeme neprirodzene, proti pravidlám prírody a vesmíru.

Nevieme sa na Zemi správať. Pravidlá, ktoré tu panujú, nechceme študovať, považujeme to za zbytočné, pretože Zem pokladáme za dočasný príbytok. (Pozn.: Sú ľudia, ktorí sa nad týmto zamýšľajú, žijú udržateľne, ale v tomto článku hodnotíme výsledky a dôsledky života na úrovni celej spoločnosti, hovoríme len o výsledkoch našej civilizácie). Výsledok našej civilizácie, jej práce a správania, je výsledok ľudí, ktorí tu nechcú byť navždy. Nechcú byť na Zemi navždy. Zo Zeme potrebujú iba isté „surovinu“, ktoré sú vyčerpatelne, a keďže tu neplánujú, resp. nepotrebujú žiť naveky, chcú vyťažiť z planéty čo najviac. Nevnímame Zem ako náš stály

domov, v ktorom ľahko nájdeme všetko potrebné na svoj život (podobne ako všetko živé v prírode bez znečistenia, fabrik, skládok a nočných zmien v továrňach).

Obklopujeme sa umelými technológiami a vecami, ktoré nahrádzajú prírodu a prirodzený spôsob života. Máme súkromný bazén so zložitou bazénovou technológiou, aj keď sa neďaleko domu nachádza prírodné jazierko. Vyvíjame a vyrábame kombajny na jablká pre sady, aj keď by sme si mohli odtrhnúť jablko priamo zo stromu vo vlastnej záhrade. Rúbeme lesy, aby sme z dreva vyrobili pelety, ktoré spálime (ako povinnú 7-percentnú obnoviteľnú biozložku) v uhoľných elektrárnach. Elektrickú energiu potom minieme na výrobu umelých stavebných materiálov, z ktorých postavíme domy, aj keď sme ich mohli postaviť priamo z dreva, ktoré putovalo do elektrárne. Ďalej rúbeme lesy, vytvárame monokultúrne polia, planiny („s-púšte“), na ktorých stavíme naše domy a čudujeme sa, že nám na ne svieti silné slnko, že potrebujeme klimatizáciu, že nám dujú v krajine silné vetry, a tak musíme domy viac vykurovať a klimatizovať. Bojujeme proti dôsledkom, ktorých príčinu sami vytvárame. Stavíme domy z neprirodzených umelých materiálov, a tak v nich máme logicky nezdravú vnútornú klímu,

ktorú sa snažíme vylepšiť enormne zložitou technikou, mieražujúcou fatálne veľa zdrojov a energie. Neprirodzenými domami sa oddeľujeme od prírody, od nám fyziologicky prirodzeného a vhodného prostredia, a tak sa umelými technológiami snažíme dosiahnuť taký stav kvality vnútorného prostredia, ktorý sme mali dovtedy, kým sme sa od prírody neoddelili a kým sme ju nepretvorili na prašné, suché a špinavé prostredie. Technológiami sme začali bojovať proti dôsledkom, ktoré práve tieto technológie spôsobujú (smog, znečistenie, odpad). Snaha o potlačenie dôsledkov spôsobom/procesom, ktorý zapríčiňuje samotný dôsledok, vedie logicky do záhuby. Podvedome cítime, že rozvoj života (rast) „modernej“ civilizácie na jednom mieste Zeme je principiálne založený na ničení života (smrti) na inom mieste Zeme.

Bojíme sa, bojujeme, a tak si stavíme pevnosti, „trezory“ – také odolné domy, ako keby mala prísť každý druhý rok živelná pohroma. Sťahujeme sa do extrémne preľudnených miest, budujeme sídla, ktoré majú životnosť stovky rokov. Tieto sídla sú pritom bytostne závislé od vyčerpateľných zdrojov energie. Nevieme pripustiť a ani sa nezaobráame tým, že by sme mohli žiť z trvalo obnoviteľného zdroja energie. „Zaobráame“ sa domom len od okamihu kolaudácie. Akou energiou boli vyrobené materiály, akou energiou bol postavený, akou energiou pestujeme a dopravujeme potraviny pre jeho obyvateľov – to nás nezaujima. Vytvorili sme si na život také prostredie, v ktorom musíme na uspokojenie našich základných životných potrieb, ako sú vylučovanie, smäd či hlad, minúť obrovské množstvo energie. Ak by sa v tejto sekunde vyčerpali všetky fosílné palivá, teda nemali by sme prístup k takýmto enormne lacným energiám, náš život v rozvinutých mestách by sa stal neuveriteľne ťažkým až nemožným.

Všetko neprirodzené ide ťažko

Tento vesmírny zákon platí v každej oblasti nášho života. Ak máme prirodzený talent na lezenie, pôjde nám to ľahko. Ak nemáme vlohy na plávanie, plávať sa síce môžeme naučiť, no bude nás to stáť oveľa viac námahy. K tej istej veci, výsledku sa vždy môžeme dopracovať prirodzenou a neprirodzenou cestou. Prirodzená cesta (v súlade s pravidlami prírody, vesmíru) je charakteristická ľahkosťou a minimálnymi energetickými požiadavkami. Neprirodzená cesta ide, naopak, veľmi ťažko a spotrebuje sa na ňu obrovské množstvo energie. Rozoznať prirodzené od neprirodzeného je preto veľmi ľahké.

Môžeme vyťažiť ropu z podzemia, doviesť ju do rafinérie, vyrobiť z nej naftu, z tej vyrobiť pesticídy a hnojivá, rozviesť ich na farmy po celom svete, aplikovať ich na pôdu a rastliny, úrodu odviezť do inej krajiny, tam ju spracovať a zabalit, výsledný produkt doviesť do iného štátu, kúpiť ho v supermarkete, odviezť autom domov a zjesť, alebo si potraviny dopestovať v záhrade, prípadne si ich kúpiť od miestneho sedliaka.

Koľko zdrojov míňame, koľko odpadu produkujeme, celá „eko- bio- raw“ udržateľnosť sa začína a končí v našom vnútri.

Identickú zákonitosť nájdeme aj v našom bývaní. Ak sa nám nebýva ľahko, ak je náš dom drahý, vyžaduje veľa energie, produkuje veľa nerozložiteľného odpadu, znamená to len jedno, bývame neprirodzene. Stavíme domy, ktoré svojimi potrebami a väzbami idú proti pravidlám prírody, vesmíru. Ľuďom bývajúcim v neprirodzených domoch sa žije zákonite ťažko.

Pri analýze života „civilizovaného“ človeka zistíme, že práve jeho bývanie (dom či byt) určuje spôsob majoritnej časti jeho života. Dom/bývanie determinuje, či pracujeme v zamestnaní, ktoré nás baví, alebo vo viac platenom zamestnaní, aby bolo možné zaplatiť úcty za hypotéku, potraviny a iné energie. Práve bývanie určuje, či si pestujeme vlastné zdravé potraviny alebo sme odkázaní na kúpu pekne zabaleného „hnoja“ plného chemikálií. To, kde bývame, určuje, ako ďaleko dochádzame do práce a koľko času v nej trávime, a následne aj to, koľko času trávime s rodinou atď. Naše bývanie určuje, či devastujeme, drancujeme a plienime prírodu. Naše bývanie určuje nielen to, ako sa žije nám, ale určuje aj to, v akom stave zanecháme planétu Zem našim potomkom.

Cesta k udržateľnosti

Robíme si, čo chceme. Vôbec sa nezamýšľame nad tým, čo bude o sto, tisíc či desaťtisíc rokov. Nie sme však šibnutí, len sme veľmi ustráchaní [1, 2]. Svoj život izolujeme do sterilných, neprirodzených, neudržateľných sídiel, ktoré nás chránia, ponúkajú nám bezpečie a istotu. Vytvárame politicko-ekonomické systémy, ktoré sa o nás postarajú, pretože my sa o seba postarať „nevieme“, resp. nechceme, my Zem vôbec nechápeme, my tu sami neprežijeme. Uverili sme, že máme mať strach zo samotnej Zeme. Správame sa k nej preto ako k nepriateľovi, ktorého sa musíme báť. Svojím konaním ho tak ničíme a nechceme nič počuť o tom, že Zem je náš bezpečný domov navždy. Stále chceme nie-

kam utekať, dobývať a spoznávať vesmír, stavať nové technológie, ktoré nám umožnia mať väčší výkon (spotrebu). My však nepotrebujeme mať väčší výkon, práve naopak. Potrebujeme spomaliť. Potrebujeme spomaliť príjem aj výdaj energie. Príroda sa nikam neponáhľa. Voda v rieke tečie pomaly, bez zhonu, vie, že dosiahne more či oceán. Niet sa kam náhliť, niet dôvodu sa báť, súperiť. Úplne pokojne tu môžeme žiť do konca skonania snečnej sústavy, keby sme mali čo len trošku viac vôle utišovať naše strachy. V prvom zásadnom kroku na ceste k udržateľnosti si musíme uvedomiť, že naše doterajšie konanie je motivované strachom a práve to je naša najväčšia výzva. Zbavujeme sa svojich strachov, fóbii. Liečme sa z nich. Učme sa rozpoznať nezdravý strach. Prirodzený zdravý strach človek cíti len vtedy, ak je vystavený ohrozeniu svojho zdravia či života, pričom po zániku hrozby tento strach zaniká. Žiadny iný strach neexistuje [2].

Učme sa preto rozpoznať a liečiť fóbie a chorobné, neprirodzené strachy. Bez strachu sa automaticky dostaneme k deleniu, k vyžadovanej pomoci, prijatiu a k láske. Iba bez strachu sa odovzdáme životu na Zemi tak, ako by to bolo navždy, tak, ako by sme tu mali nájsť ten svoj naozajstný domov.

Prospešné je uvedomiť si aj to, že planéta naše vyčinenie „neprekáža“. Zažila už mnoho väčších katakliziem – od rôznych dôb ľadových až po pády meteoritov –, keď sa drasticky a rýchlo menili životné podmienky a zaniklo mnoho živočíšnych druhov. Jedny živočíšne druhy zanikli, iné sa však začali rozvíjať. Pri páde asteroidu mali síce dinosaurusy jednoducho smolu, ale vďaka tomu, že vymreli, mohlo ľudstvo prekvitať [3]. Naše vyčinenie tak bude prekážať najmä nám samým.

Ak chceme udržať vhodné podmienky na život človeka na Zemi, musíme sa ako civilizácia dohodnúť na tom, že toto je náš bezpečný domov a nikdy ho neopustíme. A keďže ho nechceme nikdy opustiť, musíme začať

vytvárať sídla tak, aby sme tu mohli žiť navždy. Musíme začať bez kompromisov rešpektovať kapacity Zeme, nemôžeme žiť na ekologický dlh, podobne ako nežije na dlh nikto a nič v prírode či vo vesmíre.

Žiada si to spoluprácu všetkých bytostí žijúcich na Zemi. To si žiada schopnosť deliť sa, neizolovať sa. Všetka izolácia, individualizmus, všetko to, čo nás ženie byť najlepšie, je len dôsledok podvedomého presvedčenia v štýle „ja tu nie som doma, ja sa bojím, ja mám strach, mám strach zo všetkého, čo ma obklopuje, lebo tu nie som doma“.

Bez strachu už čistota a bezpečie domova nebudú ohraničené plotom alebo štyrmi stenami bytu, ale budú ohraničené Zemou a jej atmosférou. Všetko bude náš domov, a tak sa začneme správať k všetkému okolo seba ako k domovu. Čistotu a pokoj, ktoré vytvárame, udržujeme a prežívame dnes u seba doma, tak preniesieme do ktoréhokoľvek kúta sveta, ktorý nás obklopuje.

Prechod od ustráchaného, neprírodného spôsobu života k pokojnému životu podľa prírodných pravidiel je na udržanie života na Zemi nevyhnutný. Návrat k prirodzenosti znamená v prvom rade návrat k prirodzenosti myslenia – k pokoju, spolupráci, deleniu sa s inými. K princípom prírody a vesmíru. Ak začneme študovať pravidlá prírody a začneme podľa nich žiť, zanikne väčšina problémov súčasnosti, keď staviame vysoké administratívne budovy, v ktorých sálach na sympóziách a konferenciách riešime prob-

lémy vznikajúce pri stavbe vysokých administratívnych budov... Tých budov, v ktorých sídlia spoločnosti na výrobu zariadení do vysokých administratívnych budov...

Strach a boj nahradíme zmierením a spoluprácou. V bezpečnom prostredí tak nie je nutné proti čomukoľvek bojovať. Nie je potrebné bojovať proti znečisteniu, emisiám, konzumentom mäsa, vegánom, cirkusom či proti technike. Nemusíme preto zrovnať sa zemou všetky neudržateľné sídla. Využijeme všetku techniku, všetok ľudský um a talenty ľudí, využijeme všetko zmysluplné, čo šikovný ľudský duch vytvoril, aby sme zacelili jazvy Zeme, aby sme postupne pretvorili naše sídla na udržateľné obydliá. Nájďme opätovné využitie všetkým už vyrobeným veciam či odpadu. V zmierení sa aj pomocou fosílnych palív a techniky sústredíme na tvorbu a liečenie. Sústredíme sa na obnovu pôvodnej kvitnúcej, voňavej a zdravej planéty Zem.

O vyrúbavaní dažďových pralesov nám hovorili už na základných školách pred 30 rokmi a situácia sa vôbec nezlepšila, a to práve pre prijímanie opatrení na fyzickej úrovni pri riešení problému, ktorého príčina je v rovine emočnej (duševnej). Pocit bezpečia, pocit, že Zem je náš bezpečný, hojný domov, pocit, že je tu dostatok miesta a zdrojov nielen pre všetkých ľudí, ale aj pre zvieratá a všetko živé v prírode, nie je možné docieľiť zákonom, nariadením, vyhláškou, pokutou či sankciou. Koľko zdrojov mŕime, koľko odpadu produkuje, celá „eko- bio- raw“ udržateľnosť sa

začína a končí v našom vnútri. Všetko sa začína a končí mojím JA. JA si môžem pestovať vlastné jedlo, čím eliminujem majoritnú časť odpadov a znečistenia, ktoré dnes produkuje. JA môžem okupovať a vykurovať len takú časť domu, ktorú plnohodnotne využijem, pretože v drvivej väčšine prípadov ľudia chodia domov len prespávať, vykurojú miestnosti, ktoré priamo nevyužívajú, v ktorých majú často mnoho vecí, o ktorých ani nevedia, že ich tam majú. JA môžem dochádzať peši alebo bicyklom do zamestnania, ktoré ma baví a naplňuje. Ak dochádzam denne 100 km do práce, len JA môžem popremýšľať, či je to skutočne nutné, či mi výmena môjho života za veci, ktoré vôbec nepotrebujem, dáva zmysel.

Len JA môžem vyžarovať svoju radosť a spokojnosť do svojho okolia, a to bez vyhlášok, nariadení, zákazov a príkazov. Ekológiu či udržateľnosť máme každý vo vlastných rukách, nikto iný.

Foto: iStock.com

Zdroje a literatúra

1. Freud, S.: Psychopatológia každodenného života, Európa 2010.
2. Števo, S.: Domy bez preludov. In: TZB Haustechnik, roč. 27, č. 5 (2019).
3. Kolár, T.: Dinosauri mali smolu. Ak by asteroid dopadol hoci kde inde na Zemi, nevymreli by. 15. novembra 2017 16:32, dostupné na: <https://dennikn.sk/942109/>.
4. Leri Velešlav Švec: Kód otroka (nevoňníka), 6. 3. 2019, dostupné na [youtube.com/watch?v=OwFuFj64T7I&t](https://www.youtube.com/watch?v=OwFuFj64T7I&t).